

Василь Іванович Білокопитов

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет

ЄВРОПЕЙСЬКА АСОЦІАЦІЯ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН 2016-2020

Анотація: У статті відображено ідею створення Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти; висвітлено основні положення зі статуту асоціації; визначено, що забезпечення якості вищої освіти є пріоритетним напрямом діяльності асоціації; проаналізовано мету попереднього стратегічного плану; зазначено про зміни, що відбулися з часу проведення першого плану; визнано доцільність проведення другого стратегічного плану; детально схарактеризовано основні задачі та цінності стратегічного плану 2016-2020.

Ключові слова: вища освіта, забезпечення якості вищої освіти, Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти, Європейський простір вищої освіти, стратегічний план, культура якості, агенція із забезпечення якості, Європейські стандарти та рекомендації.

Постановка проблеми. Ідея створення Європейської мережі із забезпечення якості вищої освіти (далі – ЄМЗЯ) походить від Європейського пілотного проекту з оцінки якості вищої освіти (1994 – 1995 рр.). Проект продемонстрував важливість спільного використання та розвитку досвіду у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Відповідно до Рекомендації Ради (98/561 / ЄС від 24 вересня 1998 р.) щодо європейського співробітництва у сфері забезпечення якості вищої освіти (далі – ЗЯВО) та Болонської декларації у 2000 році було створено Асоціацію, основною метою якої стало сприяння європейському співробітництву у сфері ЗЯВО. У 2004 році Мережу було перетворено на Європейську асоціацію із забезпечення якості вищої освіти, але скорочення залишилось старим – ЄМЗЯ [1].

Аналіз актуальних досліджень. При висвітленні діяльності ЄМЗЯ щодо процесу ЗЯВО було досліджено статут, організаційну структуру, напрями діяльності, звіти тощо. Особливу увагу було приділено вивченню Стратегічного плану ЄМЗЯ на 2016-2018 роки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. ЄМЗЯ почала свою діяльність з дискусійного форуму кількох агенцій-ентузіастів із

забезпечення якості, а на час підписання Болонської декларації перетворилася на структуровану асоціацію з широким членством країн-учасниць БП. Узагальнюючи основні напрями діяльності Асоціації, можна констатувати, що всі вони спрямовані на процес забезпечення якості вищої освіти, співпрацю з іншими стейкхолдерами та підвищення конкурентоздатності європейської вищої освіти. У проведеному дослідженні через порівняння першого й другого стратегічних планів детально вивчено, проаналізовано та показано прогрес у діяльності ЄМЗЯ.

Мета статті полягає в тому, щоб через детальне вивчення стратегічного плану ЄМЗЯ на 2016-2018 рр. підтвердити думку, що ЗЯВО є одним з пріоритетних напрямів діяльності асоціації, а сама асоціація виконує роль рушійну силу цього процесу.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених задач було використано теоретичні методи, а саме проведено аналіз, систематизацію та узагальнення матеріалів з питань дослідження.

Виклад основного матеріалу. Статутом ЄМЗЯ визначено такі функції: обмін інформацією і досвідом у галузі методологічних досліджень; статус політичного форуму, що розробляє та підтримує Стандарти та рекомендації у галузі забезпечення якості (далі – ЄСР); перевірка на запит міністрів освіти, національних і регіональних органів влади та інших інстанцій, які працюють у межах Болонського процесу (далі – БП); розвиток процедур забезпечення якості в галузі транснаціональної європейської вищої освіти; створення та організація діяльності відповідної системи експертних комісій для забезпечення якості; підтримка та розвиток співпраці з іншими європейськими організаціями й зацікавленими сторонами (стейкхолдерами); участь у створенні Європейського простору вищої освіти (далі – ЄПВО) [2].

Узагальнюючи основні напрями діяльності, можна констатувати, що всі вони спрямовані на процес ЗЯВО, співпрацю з іншими організаціями та підвищення конкурентоздатності європейського вищої освіти.

Стратегічний план 2016 – 2020 рр. став другим за час діяльності ЄМЗЯ. Для повності та цілісності інформації слід розглянути детальніше перший стратегічний план ЄМЗЯ на 2011 – 2015 рр.

Основною **метою** плану було визначено: зробити значний внесок у розвиток процесу забезпечення якості європейської вищої освіти та виступити в ролі основної рушійної сили для розвитку забезпечення якості вищої освіти на ЄПВО.

Важливість стратегічного плану полягала у: прагненні до культури якості, яка відповідає найкращим міжнародним практикам; намірі надавати високоякісні послуги своїм агенціям; прозорості у всій своїй діяльності та підзвітності стейкхолдерам; підтримці незалежності своїх агенцій від урядів та вищих навчальних закладів; намірі підтримувати та розвивати механізми, що забезпечують авторитет агенцій із забезпечення якості; підтримці автономії європейських вишів з їх індивідуальними традиціями та цілями; наданні чіткої та доступної інформації всім стейкхолдерам про якість європейської вищої освіти; цінності партнерства й прагнення сформувати міцні та довготривалі відносини з партнерами в Європі та поза її межами [3].

Переходячи до детального аналізу другого стратегічного плану, слід визначити, що саме другий стратегічний план забезпечить керівництво членами та асоціаціями, його Секретаріатом та зовнішніми стейкхолдерами щодо місії, бачення, цінностей та цілей.

У другому стратегічному плані було особливо підкреслено, що ЄМЗЯ значно зросла з часів попереднього плану, і в 2015 році вона налічувала понад 90 членів, що представляли 40 з 47 ЄПВО.

Планувалось надавати щорічний звіт про робочі плани на рік, у яких будуть викладені цілі, дії та засоби. Протягом наступних чотирьох років ЄМЗЯ буде стежити, переглядати та звітувати про реалізацію цієї стратегії. ЄМЗЯ також прагне заохочувати та забезпечувати, щоб її члени працювали у відповідності до переглянутих Стандартів із забезпечення якості освіти на ЄПВО.

Розробка цього стратегічного плану здійснювалась Секретаріатом ЄМЗЯ. Проект плану був схвалений Правлінням за рекомендацією Генеральної Асамблеї асоціації у квітні 2015 року. Крім цього, ЄМЗЯ буде продовжувати представляти своїх членів та філії на міжнародному рівні, підтримувати їх на національному рівні та надавати їм комплексні послуги та можливості для співпраці.

У вступі було визначені бачення, основні задачі та переваги стратегічного плану, характеристика яких подано нижче.

Бачення: ЄМЗЯ насправді вважається асоціацією, де студенти мають доступ до якісної освіти та можуть отримати кваліфікацію, яка визнається у всьому світі.

Основні задачі: Як найбільша асоціація агенцій із забезпечення якості за європейськими стандартами ЄМЗЯ приводить до руху розвиток процесу забезпечення якості через представництво міжнародних агенцій та підтримує можливості створення мережі на національному рівні. ЄМЗЯ сприяє підвищенню якості і розвитку культури якості у вищій школі.

Переваги: ЄМЗЯ відкрита для різноманіття систем вищої освіти й підходів щодо забезпечення якості та дотримується таких цінностей: а) *прозорість* своєї діяльності ЄМЗЯ доводить через публікацію процедур, критеріїв та звітів, результатів досліджень; б) *незалежність* ЄМЗЯ відображається в активному сприянні оперативній незалежності агенцій із забезпечення якості та підтримці автономії вишів; в) *співпраця* ЄМЗЯ відбувається консультативно з агенціями-членами, філіями, європейськими партнерами та асоціаціями зі схожими функціями; г) свою *цілісність* ЄМЗЯ підтверджує завдяки чесній, справедливій, неупередженій, об'єктивній та професійній діяльності.

Щодо основної частини стратегічного плану, то ця частина складається з трьох розділів: 1) ознайомлення; 2) послуги; 3) посилення якості.

Важливо зазначити, що у кожному дослідженому положенні існують показники успіху, на які слід звернути увагу. Саме через них можна проаналізувати досягнення в кожному з наведених положень або тверджень.

I. Ознайомлення.

1. ЄМЗЯ представляє різноманітність агентств із якості у всій Європі.

Асоціація є представником різноманітності (регіональних, національних, пан-Європейських) агенцій із забезпечення якості на ЄПВО.

ЄМЗЯ буде підтримувати створення нових агенцій згідно з ЄСР у частині Простору, де на цей час не існує незалежних агенцій із забезпечення якості. ЄМЗЯ підтримує філії, які претендують на повноправне членство.

Показники успішності:

- *по-перше*, Асоціація має членів на всьому ЄПВО (у 2015 році ЄМЗЯ нараховувала представників з 26 країн ЄПВО);
- *по-друге*, збільшилася кількість заявників та членів ЄМЗЯ (у 2015 році у складі ЄМЗЯ було 43 повноправних члена та 48 філій з 40 із 47 країн ЄПВО);
- *по-третє*, різноманітність агенцій із забезпечення якості на ЄПВО відображається в управлінні та діяльності ЄМЗЯ (склад Ради, комітети з розгляду, комітет з розгляду справ, робочі групи, проекти та заходи).

2. ЄМЗЯ підтримує безперервний розвиток незалежних та надійних агенцій із забезпечення якості, що діють у відповідності до узгоджених стандартів у всій Європі. Асоціація буде сприяти ЄПВО шляхом заохочення процесу забезпечення якості на основі загальних принципів, викладених у переглянutoму варіанті ЄСР.

ЄМЗЯ допоможе агенціям із забезпечення якості у роботі з вишами в пошуку належного балансу між механізмами внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості в національних контекстах.

Показники успішності:

- *по-перше*, агенції успішно демонструють більш високий рівень відповідності до ЄСР;

- *по-друге*, огляди агенцій країн-членів ЄМЗЯ висвітлюють особливості належної практики в порівнянні з переглянутими характеристиками ЄСР.

3. ЄМЗЯ надає консультації та представляє інтереси своїх членів у процесі розробки та прийняття рішень. ЄМЗЯ представляє інтереси своїх членів у процесі вироблення політики та прийняття рішень, враховуючи їх різноманітність в Європейському та, де це доцільно, в національних контекстах.

Внесок ЄМЗЯ у формування політики базується на здоровому глузді, досвіді, новітніх технологіях та дослідженнях якості вищої освіти в Європі. ЄМЗЯ продовжуватиме функціонувати як форум європейської політики для розробки та прийняття стандартів, процедур та рекомендацій щодо забезпечення якості та пошуку загальних положень конвергенції між європейськими системами забезпечення якості.

ЄМЗЯ буде продовжувати підтримувати та представляти своїх членів у політичному діалозі з Європейською Комісією, групою супроводу Болонського процесу, країнами-членами ЄС та країнами ЄПВО.

ЄМЗЯ буде сприяти концепції незалежності агенцій із забезпечення якості від національних урядів, вишів та інших стейкхолдерів.

Показники успішності:

- *по-перше*, аналіз показує, що рекомендації та документи ЄМЗЯ наводяться у відповідності до документів, що стосуються забезпечення якості європейської вищої освіти;

- *по-друге*, опитування показує, що учасники задоволені внеском ЄМЗЯ до процесу прийняття рішень.

II. Послуги. ЄМЗЯ прогнозує, аналізує і реагує на потреби членів і пропонує їм підтримку та можливості розвитку через надання послуг. Послуги ЄМЗЯ враховують різноманітність членів.

4. ЄМЗЯ – плідна мережа для агенцій по всій Європі. Асоціація працює зі своїми агенціями-членами, європейськими партнерами та асоціаціями партнерами в дусі співробітництва для посилення ЗЯВО.

ЄМЗЯ буде продовжувати організовувати актуальні заходи для обміну належною практикою та інформацією. ЄМЗЯ залучає стейкхолдерів до своїх проєктів та сприяє розробці спільних ініціатив.

Показники успішності:

- *по-перше*, зростаюча кількість учасників у робочих групах ЄМЗЯ;
- *по-друге*, опитування свідчить про збільшення задоволеності наданими послугами.

5. ЄМЗЯ є кращим партнером щодо узгоджених Стандартів. ЄМЗЯ буде продовжувати належним чином організовувати зовнішні огляди агенцій із забезпечення якості відповідно до Стандартів.

Показники успішності:

- *по-перше*, за якістю та надійністю відгуків переважна більшість європейських агенцій із забезпечення якості продовжують обирати ЄМЗЯ як координатора огляду;
- *по-друге*, аналіз та зворотній зв'язок з звітами ЄМЗЯ вважаються послідовними, зрозумілими та корисними;
- *по-третє*, зворотній зв'язок з агенціями із забезпечення якості свідчить про те, що другий і наступні скоординовані відгуки ЄМЗЯ мають справжню важливість.

6. ЄМЗЯ є ключовим джерелом надійної інформації, досвіду та новітніх технологій щодо забезпечення якості. Члени ЄМЗЯ відображають різноманітність систем вищої освіти на ЄПВО та являють собою значне різноманіття місій та підходів. Агенції-учасниці ЄМЗЯ об'єднують знання з питань забезпечення якості в Європі.

ЄМЗЯ зробить ці знання доступними й корисним та буде сприяти у залученні до проєктів, які підтримують подальший розвиток бази знань щодо забезпечення якості на ЄПВО, та буде підтримати його поширення серед політиків та інших стейкхолдерів.

Показники успішності:

- *по-перше*, опитування свідчать про те, що учасники задоволені отриманою від ЄМЗЯ інформацією та підтримкою шляхом обміну знаннями та досвідом щодо забезпечення якості;

- *по-друге*, аналіз даних та зворотній зв'язок із стейкхолдерами свідчать про те, що веб-сайтом ЄМЗЯ широко користуються;

- *по-третьє*, ЄМЗЯ продовжує запрошувати партнерів поділитись своїм досвідом і ноу-хау у важливих міжнародних заходах та експертних групах з питань ЗЯВО;

- *по-четверте*, ЄМЗЯ, як і раніше, є бажаним партнером у важливих проектах із забезпечення якості, що фінансуються з європейських та міжнародних джерел.

7. ЄМЗЯ є орієнтиром для європейського процесу забезпечення якості в міжнародному контексті. Для сприяння глобальному розвитку системи забезпечення ЄМЗЯ співпрацює з асоціаціями та мережами поза ЄПВО, таким чином, представляючи європейські принципи та цінності забезпечення якості на міжнародному рівні.

Показники успішності:

- *по-перше*, зворотній зв'язок показує, що ЄМЗЯ є надійною основою для співпраці з агенціями із забезпечення якості та з різними стейкхолдерами поза межами Європи;

- *по-друге*, ЄМЗЯ, як і раніше, пропонує зробити свій внесок у діяльність із підвищення потенціалу якості поза межами Європи;

- *по-третьє*, зворотній зв'язок показує, що ЄМЗЯ є пріоритетним джерелом інформації для міжнародних партнерів щодо європейського забезпечення якості.

III. Посилення якості.

8. ЄМЗЯ сприяє поліпшенню та ноу-хау в забезпеченні якості. Процес забезпечення якості має бути динамічним і постійно адаптуватися до світових викликів суспільства. Через різноманітність членства та партнерської бази ЄМЗЯ має можливість забезпечити простір, на якому інновації у сфері

забезпечення якості можуть бути розроблені у повній відповідності до існуючих систем забезпечення якості. ЄМЗЯ розроблятиме та заохочуватиме дослідницькі проекти, які використовують аналіз звітів та дають величезну кількість інформації з метою виявлення тенденцій, інноваційної належної практики та визначення майбутніх пріоритетних галузей. ЄМЗЯ також залишається лідером та партнером в інших проектах та дослідженнях, які розвиватимуть подальший потенціал ЗЯВО. Асоціація буде спрямовувати свою діяльність на підтримку створення потенціалу для забезпечення якості як на ЄПВО, так і поза його межами.

Показники успішності:

- *по-перше*, потужна дослідницька база розроблена Секретаріатом ЄМЗЯ за підтримки зовнішніх дослідників;
- *по-друге*, опитування показує, що діяльність учасників ЄМЗЯ використовується та оцінюється співробітниками;
- *по-третє*, зворотний зв'язок свідчить про те, що підтримка ЄМЗЯ оцінюється на ЄПВО та поза його межами [4].

Висновки та пропозиції. Здійснений аналіз діяльності ЄМЗЯ на Європейському просторі вищої освіти дозволяє дійти висновку: Асоціація виступає рушійною силою процесу забезпечення якості вищої освіти з часу підписання Болонської декларації. У подальшому слід продовжити вивчення та аналіз основних документів Асоціації, особливо все, що стосується процесу забезпечення якості вищої освіти. Це надасть можливість застосувати найкращий світовий досвід в процесі реформування національної системи вищої освіти.

Список літератури

1. European Association for Quality Assurance in Higher Education [Electronic resource]. – URL : <http://www.enqa.eu/index.php/about-enqa/enqa-history/>
2. European Association for Quality Assurance in Higher Education [Electronic resource]. – URL : <http://www.enqa.eu/documents.lasso>
3. European Association for Quality Assurance in Higher Education [Electronic resource]. – URL : <http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2014/01/Strategic-Plan-2011-20151.pdf>

4. European Association for Quality Assurance in Higher Education [Electronic resource]. – URL : http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/05/ENQA_strategic_plan_2016-2020.pdf

Белокопытов В.И.

Сумской национальный аграрный университет

ЕВРОПЕЙСКАЯ АССОЦИАЦИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: СТРАТЕГИЧЕСКИЙ ПЛАН 2016-2020

Аннотация: В статье отражено идею создания Европейской ассоциации по обеспечению качества высшего образования; освещены основные положения из устава ассоциации; определено, что обеспечение качества высшего образования является приоритетным направлением деятельности ассоциации; проанализирована цель предыдущего стратегического плана; указано на изменениях, которые произошли со времени проведения первого плана; показана целесообразность проведения второго стратегического плана; подробно охарактеризованы основные задачи и ценности стратегического плана 2016-2020.

Ключевые слова: высшее образование, обеспечение качества высшего образования, Европейская ассоциация по обеспечению качества высшего образования, Европейское пространство высшего образования, стратегический план, культура качества, агентство по обеспечению качества, Европейские стандарты и рекомендации.

Bilokopytov V.I.

Sumy National Agrarian University

EUROPEAN ASSOCIATION FOR QUALITY ASSURANCE IN HIGHER EDUCATION: STRATEGIC PLAN 2016-2020

Summary: The idea of European Association for Quality Assurance in Higher Education establishing has been reflected in the article; the main provisions of the association charter have been highlighted; it has been determined that quality assurance of higher education is a priority activity of the association; the purpose of the previous strategic plan has been analyzed; the changes that have occurred since the first plan have been indicated; the reasonability of the second strategic plan has been shown; the main tasks and values of the strategic plan 2016-2020 have been described in detail.

Key words: higher education, quality assurance of higher education, European Association for Quality Assurance in Higher Education, European Higher Education Area, strategic plan, quality culture, quality assurance agency, European Standards and Guidelines for Quality Assurance.